

הדילמה של הפר (בעקבות אירועי גיוס החרדים)

דברי האגדה שאביא היום (במדבר רבה, כג ט) מתבססים על המפגש שבין אליהו הנביא ונביאי הבעל והאשרה בהר הכרמל (מלכים א פרק יח). כזכור לקוראים, באותו מפגש התקיים ניסוי "תיאולוגי", הבא לבחון אצל מי האמת. אליהו ונביאי הבעל גם יחד אמורים להכין על המזבח קרבן, מבלי שישימו עליו אש. האש צריכה לרדת מן השמים, וזה יהיה אות שיוכיח מי מהם עובד א-להי אמת. בסוף הניסוי יורד האש על קורבנו של אליהו, "וַיֵּךְ אֶת הָעֵץ וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַמַּיִם וְאֶת הָאֲשֵׁרִים הָאֵלֶּים הָיוּ הָאֲשֵׁרִים הָאֵלֶּים".

האגדה שלפנינו אינו עוסק בסיומה של הפרשה, אלא – לכאורה – על פרט קטן ושולי של הטקסט. אליהו מסביר את תנאי ה"תחרות": "וַיִּתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחְרוּ לָהֶם הַפֶּה הָאֶחָד וַיִּנְתְּחוּהוּ וַיִּשְׁימוּ עַל הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא יֵשִׁימוּ - - וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַפֶּה הָאֶחָד וְנִתְּתִי עַל הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא אֵשִׁים... וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ לְנָבִיאֵי הַבַּעַל בְּחֵרוּ לָכֶם הַפֶּה הָאֶחָד וַעֲשׂוּ רֹאשָׁנָה כִּי אַתֶּם הָרַבִּים... וַיִּקְחוּ אֶת הַפֶּה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ...".

המשפט "וַיִּקְחוּ אֶת הַפֶּה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם" קשה. הלוא הם היו אמורים לבחור את הפר שלהם. על בסיס מוזרות זאת בנוי הסיפור היוצר את דברי האגדה: "מה עשה אליהו? אמר להם בחרו שני פרים תאומים מאם אחת, הגדלים על מרעה אחד, והטילו עליהם גורלות אחד לשם ואחד לשם הבעל ובחרו להם הפר האחד. ופרו של אליהו מיד נמשך אחריו והפר שעלה לשם הבעל נתקבצו כל נביאי הבעל... ולא יכלו לזוז את רגלם", הפר התעקש לא להיות קרב על מזבח העבודה זרה. כאן רוקם המדרש דיאלוג בין אליהו לבין הפר:

"פתח אליהו ואמר לו:

- לך עמהם!

- אני וחברי יצאנו מבטן אחת מפרה אחת וגדלנו במרעה אחד והוא עלה בחלקו של מקום ושמו של הקב"ה מתקדש עליו ואני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי.

- פר, פר! אל תירא לך עמהם! ואל ימצאו עליה ששם ששמו של הקב"ה מתקדש על אותו שעמי, כך מתקדש עליך.

- וכך אתה מיעצני? שבועה איני זז מכאן עד שתמסרני בידם.

זה הסבר הפסוק: "וַיִּקְחוּ אֶת הַפֶּה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם", למרות שכוהני הבעל והאשרה היו אמורים לקחת אותו. "ומי נתן להם? אליהו". המדרש רואה בכך יישום הפסוק (איוב לה, יא): "מִלְּפָנָיו מִבְּהֶמוֹת אֶרֶץ - - וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יִחְכְּמוּ". "מִלְּפָנָיו" פירושו "מִלְּפָנָיו". אנו חושבים שאנו מלמדים דעת, מאלפים

את החיות, אך באמת, היינו יכולים ללמוד רבות מהם. כל היצורים החיים, פרט לאדם חיים על פי הסדר הטבעי שלהם, רק אנחנו בני האדם משחיתים אותו. ואחד הביטויים להשחתה זאת היא עבודה זרה.

הפר סרב פקודה! אין הוא נלחם על חייו על פי מה שהאינסטינקט החייתי היה צריך להדריכו. הוא מוכן לעלות על המזבח כקרבן, אך הוא בצדק שואל, כיצד יכול הוא למלא פקודה שיש בה עבודה זרה בעליל. על כך אומר לו אליהו פעמיים "לך עמהם". ועל פי בקשת הפר הוא מוביל אותו בידו אל מזבח הבעל. יש משמעות לקרבנו של הפר השני, בדיוק שיש משמעות לישראלים שחיים חיי מוסלמי כאשר נשלחו במשימה סודית לסוריה.

אינני יודע אם אני קורא רק מהרהורי לבי, אבל מרגיש אני ששאלת סירוב פקודה על ידי הפר, התגנב להפטרה של אותה אותה פרשה המדברת על גבולות הארץ, כאילו מתוך אזהרה לעתיד הרחוק בו המחלוקות על גבולות הארץ עלולות לפלג את העם. לא בשם הדמוקרטיה אנו מתנגדים לסרב פקודה, למרות שההחלטה האחרונה הושגה על ידי מניפולציות איומות, אנו חייבים לקבל אותו בשם האחוה, כדי להימנע ממלחמת אחים, להימנע משבירת אחדות העם העלול להצטרך להילחם במערכות לא פשוטות. אלא שלסכנת הסירוב יש תמונת ראי. והיא לעשות יותר מאשר החובה מצווה. זאת סכנה המאיימת עלינו מצד שומרי החוק. למשל. כאשר המשטרה שומרת יותר מדי על הסדר הציבורי, ועושה זאת באלימות מיותרת. תמונת הראי הקשה ביותר ניתנה כאשר בני ישיבה פוגעים בחיילים שהגיעו לשכונה חרדית. שמעתי סיפור מהימן ומפורט על כך. את זה אי אפשר לסלוח, הדבר שהיה בבחינת כפרה זוטא, הייתה העובדה שכמה חרדים עזרו לחייל לברוח בדרך עקלתון.

אך הערה צדדי הנראית לי חשובה. עלינו דתיים, חילוניים ואפילו חרדים, להכיר בחשיבות היסוד החרדי שבמדינתנו. העולם החרדי עשוי להיות כוח קריטי בשלטון. ועל כך כמה הערות הנראות לי קריטיות. אני נולדתי וחונכתי, בקהילה יהודית חלשה, אלא שהצונאמי של השואה הביאה לחופנו כמה אנשים מאירופה החרבה. אחד מאלה, היה תלמיד ישיבת מיר שהגיע דרך שנחאי ויפן. אני עוד זוכר מה שלמדתי בישיבה לפני יותר מ-60 שנה במסכת חולין (נו, ע"ב): "תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך: כרכא דכולה ביה [כרך שהכל בו] ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר ממנו פנה ממנו יתד וגו'. המסר ברור אנו יכולים לבנות לנו עיר (כלומר מדינה) בכוחות עצמנו. בטוח שגדולי ישראל יכולים לבנות מדינה אידיאלית. כדי שאני ועמי נוכל לקבל זאת, אני חושב על תוכנית מטורפת, אך נכונה. עלינו לבנות עכשיו קנטון חרדי עצמאי על בסיס כמה ערים חרדיות. הקנטון הזה זה יוכיח שרבי מאיר צודק, שהחרדות מסוגלת לעשות זאת. אני זקוק להוכחה שניתן לבנות חברה ומדינה ללא להיזקק לחינוך האקדמי הקלוקל ולעוד מרעין בישין תרבותיים המאיימים עלינו, וזאת תוך פיתוח כל האפשרויות שהמסורת הישיבתית יכולה להעניק לנו. עד אז, אני לא רגוע.